

Psykologi som samfunnsfag

Tor Levin Hofgaard
president i Norsk psykologforening

For nøyaktig ett år siden skrev jeg i denne spalten at jeg trodde 2012 ville bli preget av mangler i helsevesenet, av diskusjon om tvang og om økende sykeliggjøring av det levde livet. Og i helseuniverset stemmer dette godt. Men for meg er det etterdønningene av 22. juli 2011 som dominerer tilbakeblikket på 2012; opptakten til rettssaken med alle debattene om sakkyndighet, selve saken, Gjorv-kommisjonen og til slutt høringene i Stortinget.

Dønningene fra 22. juli har ikke lagt seg, burde det ikke heller. Det skal ta tid å trekke lærdom av det som skjedde, og lang tid for samfunnet å bearbeide. Spørsmålet er hvilke endringer vi får i vårt samfunn, i våre institusjoner og tjenester. Hva skjer med beslutningsprosesser, sikkerhet og trygghet? Psykologien er spennende briller å se disse samfunnsendringene med.

I september skal vi velge et nytt Storting. Valgkampen blir hektisk for alle som er opptatt av politikk. Også for oss i Psykologforeningen. For uansett hvem som danner regjering, er det viktig for samfunnet at arbeidet med å gjøre kommunene i stand til å levere lett tilgjengelige psykologtjenester fortsetter. Vi vil stå i første rekke for å minne enhver regjeringskonstellasjon på at de ikke kan ta hvileskjær når det gjelder kommunal psykisk helse. Det ansvaret omfatter helsefremming, forebygging, vurdering, diagnostisering, behandling, habilitering og rehabilitering. Da må det psykologer på plass. Men fortsatt er det slik at det er lønnsomt for norske kommuner å overlate psykisk helse til spesialisthelsetjenesten. Dette må det bli en slutt på i 2013.

Utenfor Norge er det lett å se hva som fortsatte vil prege vårt nabolag det neste året. Store deler av EUstatene sliter med gjeld, arbeidsledighet, sosial nød, uro og kutt i velferdsgoder. Middelklassen skrumper inn, og forskjellen mellom rik og fattig øker kraftig. Få er optimister når det gjelder hva dette vil medføre av problemer. Psykologisk vitenskap kan imidlertid bidra, og da ikke bare på helsefeltet. Vår kunnskap om mennesker; utvikling, tenkning, personlighet, sosial fungering, mestring osv. kan gi positive bidrag til samfunnsutviklingen. Det er også viktig at vi psykologer bruker vår kompetanse, og vår stemme, til å advare mot og bekjempe destruktive krefter som kan oppstå når elendighet og krise får prege et samfunn; ekstremisme, radikaliserings og sort/hvitt tenkning forenkler virkeligheten. Dette kan vi mye om, og vi har et ansvar for å si ifra.

Mens EU – og USA – vil fortsette å jobbe seg ut av krisene, ser vi andre store utviklingstrender i verden. I øst vokser økonomiene med enorm kraft nå. Kina, India og Indonesia dominerer stadig mer av verdensøkonomien, og fremveksten av en middelklasse skyter fart. I sør ser vi kraftig vekst i enkelte afrikanske land og i Sør-Amerika. Over tid får vi trolig et globalt maktskifte. Tidligere kolonimakter har dominert verdensanskuelsen og hatt definisjonsmakten i internasjonale institusjoner sammen med motpartene i «den kalde krigen». Nå krever nye land sin rettmessige plass ved bordet; i FN, Verdensbanken, Verdens Helseorganisasjon, og andre organisasjoner som setter agendaen. Deres perspektiv på verden kan på noen områder være ulikt vårt. De betrakter ikke nødvendigvis individet som sentrum av universet, og religion har stor betydning for mange av dem.

I møte med disse trendene har psykologien og vi psykologer en viktig oppgave ved å tydeliggjøre likheter mellom mennesker, i en politisk virkelighet der mange vil være opptatt av forskjeller, trusler, farer og hindringer. Min hypotese er at vår kjente vestlige verdensanskuelse vil bli utfordret stadig mer, og dette kan få konsekvens også for psykologi som fag.

Vi må være åpne for disse impulsene, men det er ikke enkelt. Det krever fleksibilitet å bruke psykologien som samfunnsfag når man mest av alt har lært den som et helsefag. Det krever mot å delta i ordskiftet når det man sier, ikke er «det folk vil høre», men det vitenskapen og faget har å bidra med. Samtidig spennende å tenke at fremtiden vil gi oss nye horisonter, og trolig utvide vår faglige forståelse. Det er grunn til optimisme for 2013.

Godt nytt år.